Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган («СВЕТ» Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено - Ингушской АССР

№ 147 (5097). ЕРА, 9 декабрь 1971 шу. Мах 2 неп. Газет арадувл 1923 шера денз

ПОЛЬСКИ ВІАШАГІКХИЙТТАЧА БОЛХЛОЙ ПАРТЕ VI СЪЕЗДАГА

Деза новкъостий!

Советски Союза Коммунистически парте Центральн Комитето советски коммунистий, тха мехка халкъ цІерагІа чІоагІга, вежаришка, дег чура дакъьлца бувш Польски ВІашагІкхийтача Болхлой парте VI съезда делегаташ, берриг коммунисташ, Польски Халкъ Республика къаьгагмхой.

Оаха чІоагІа раьза хиина белгалдоаях ПОРП хаьллс лелаеш социалистически общество эцьяра польски халкъо толамца кьоаьгаш доаттабеш хилар. Халкъа Іаьдда оттачн 27 шера шун мехка овланагара социально-экономически хувцамаш хиннад, экономика, культура, халкъа вахара хьал лаьхдеш доькхий толамаш даьхяй. Социалистически Польша дуйен тІа хьаьла латтача, экономически дегІаьхьачча паччахьалкхеен а хиина діаэттий. Цо доькха даькъа лоац діаэо а социалистически содружество чІоагІъяра, дуйен халкъашта юкъера экономически болам, берриг антиимпериалистически низаш кхотдагра гІулаьца юкъе. Массане а доарХІам бен да машаран Европа а берригача дуйен машарн кхеранзлен баьхьан лоаттабеча кьовсаме Польшас леладу гІулаькъан.

ПОРП VI съезда кьестадеча декхарий берриг доарХІам боаз советски коммунисташа, царна хов, марксизма-ленинизма хьехамна халкъе а лелаеш, польски коммунисти парте болхлой классашца рен халкъашца бувзамаш чІоагІдера, кхаьгагмхой вахара материальни духовни боарах лакхбара, общественни процесашта хьалхе лелаяра формашц методашн органьха тоаяра чІоагІга йоаьхоелга.

Советски Союзен Польски Халкъа Республикан коммунисташ а кхаьгагмхой а ВІашагІбувз чІоагІаца, таьхьача доттагІаьо, цар дог урамуттаду дагалаттар цІ: хилар-эгІара гуманнегІен нийсо болашнаІена йола общество хьалъеш хилар. Советски Союзан Польски Халкъа Республикинен юкъера политически, экономически, культурни, Іилма доаькъошкара шерра а массе оагІорахьара а бувзамаш шерагара шерага дегІаьдоагІа.

КПСС съезда историческн решенеш кхочаш а еш, советски коммунисташа тІехьа тІайоаІача хана а шоШта де могар дергда віаш леладу советско-польски гІулакхан хаьдинда дегІаькхуьлара, советски польски халкъашта беркат дарглоаьл, машара, прогресса, социализмана беркат дарглоаьл вай мехкий вежаришкъ йола цхьоагІо чІоагІъяра.

Діаэо Польше социализма дегІайоаьлеча, шоай моХх тоабара, чоагІачА машара, дуйен халкъашта юкъера кхеранзлена тІехьа доаттабеча кьовсаме ПНР коммунисташа, берригача кхаьгагмхошца кхы а толамаш дахар лоь тхоиа.

Діаьхьаьла хийла Польски ВІашагІкхийтта Болхлой партя-социализм бахьан доаттабеча кьовсамера болхлой класса, берригача польски халкъа денна дола аванагра!

ДегІа а ухавла чІоагІ а лудда КПСС-ан ПОРП-ан юкъера, Советски Союзан Польски Халкъа Республикан халкъашта юкъера доттагІаьо віаш леладу гІулдахьш.

Даькъала хийла марксизм-ленинизм — вай берригача коталонгі байраХ!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

М. В. Ломоносова цІерагІца Московски Паччахьалкхен университете дегІаьух биологически процесашта математически моделирования елга.

Моделированни доарХІамегІара вахара функцеш кІоагІерагІа кхета. ЙІтаьш практикада юкъарчаа доаиаш гІулаьх доаиаш я. Цо новкъосташ ду лаьарашта лаьрда дара, дрожжех витаминаш, ферменташ, кхачаш продукташ хьаьча хана ийсаеІа йола режимаш оттавра, хІаьла ийтта чулеста йоах-кача экологически системашта (дийнйча организмаш гонахьарча хІамаштен юкъера бувзама системашта) тохкамбара.

СУРТА ТІА: электронни моделашта математически моделирующи Установкаш пайда а эцаш, фотосинтеза процессаш, тохкаш боалх юкъера физика кафедра йоккхаГІйола Іилмин болхло Н. В. Степановн 5-на курса студентка Г. Резниченкон.

В. Христофорова сурт.

ТАСС фотохроника.

РОССИЙСКИ ФЕДЕРАЦЕ ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ

МОСКВА. (ТАСС). Йоккхачча Кремлевски Дворце 8 декабре болх ц1 дебаоаттар барХІаллаеІа хержина РСФСР Лакхехьарча Совета шоллагІча сессе:

Депутаташен хьашшаен діаьхьаьв детташ тІоаравш а долаш тІаийцар новкъостий ГІ. В. Воронов, В. В. Гришин, А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Ю. В. Андропов, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов.

Сесси хьайайлар Российски Федерице Лакхехьарча Совета Председателна депутата М. Д. Миллионщикова.

Массара раьза а волаш чІоагІ-Іийр сесце ден новестиса:

1. 1971—1975 шерашца РСФСР халкъа боахзан дегІаьболалбара Паччахьалкхен пхе шера планн хьаьхьеха.

2. 1972 шера РСФСР халкъа боахзан дегІаьболалбара Паччахьалкхен планн хьаьхьеьа.

3. 1972 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджетах а 1970 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхочаьшъярх а.

4. Къаьгагмах доаЧа РСФСР законий Кодекса проекта хьаьхьеьа.

5. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумна Указаш чІоагІдар. Паччахьалкхен пхе шера планн хьаьхьеьен 1972 шера РСФСР халкъа боахзан дегІаьболалбара Паччахьалкхен плана хьаьхьеьен» доклад йир РСФСР Министрий Совета председателна заместителя, республикан Паччахьалкхен плана председателна депутата К. М. Герасимова.

Сесси хьажийта РСФСР Министрий Совето хьачуенна 1971 — 1975 шш. Российски Федераце халкъа боахзан дегІаьболалбара план, йоах доклаДнка, КПСС XXIV сьезда Директивашца СССР Лакхехьарча Совето тІаийнача Паччахьалкхен плана председателна депутата К. М. Герасимова.

Сесси хьажийта РСФСР Министрий Совето хьачуенна 1971 — 1975 шш. Российски Федераце халкъа боахзан дегІаьболалбара плаза ГІ. Воронов, В. В. Гришин, А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Ю. В. Андропов, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов.

Сесси хьайайлар Российски Федераце Лакхехьарча Совета Председателна депутата М. Д. Миллионщикова.

Массара раьза а волаш чІоагІ-Іийр сесце ден новестиса:

1. 1971—1975 шерашца РСФСР халкъа боахзан дегІаьболалбара Паччахьалкхен плана хьаьхьеьа.

2. 1972 шера РСФСР халкъа боахзан дегІаьболалбара Паччахьалкхен планн хьаьхьеьа.

3. 1972 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджетах а 1970 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхочаьшъярх а.

4. Къаьгагмах доаЧа РСФСР законий Кодекса проекта хьаьхьеьа.

5. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумна Указаш чІоагІдар. Паччахьалкхен пхе шера планн хьаьхьеьен 1972 шера РСФСР халкъа боахзан дегІаьболалбара Паччахьалкхен плана керттера хьокхамех а.

1972 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджета хьаьхьеьа а 1970 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхочаьшъярх хьаьхьеьа а доклад йир РСФСР финансий министра депутата И. И. Фадеева.

Цо хоам бир 1972 шерарча бюджета проект сесси хьажийтен

производство лаьхьача темпаеІа дегІаьхьувлара, цуй эффективность лаьхьара, Іилма-техически прогресса, къаьгагма оасарле сихаІа лаьхьара лаьрда тІа халкъа вахара материальни культурини болрам даькка дйбелла Іалашдар.

Плана тІа йоккхий мероприятеш белгалдаьлий автономни республикай, краий, областий халкъа боахзм комплексно дегІаьболалбара, Сибаре4ени Дальни Востокен экономика сихха дегІаьболалара.

РСФСР къаман доход ййслагІа ма пятилетке 1,4-заа йоккхаГІа хургьа. Промышленни производство объем 47 процент айлургьа, ну дзаьмх Сибаре4ени Дальни Востокен районашка — 60 процент. Дика дегІаьдоаладе лаьрХІад халкъо леладу товарашн хьаьду доаьхьш.

Діаэо юрта боахзм дегІаьболалбе, цун материально-техническн база чІоагІъе, колхозашн совхозашн хІаьнарча техникаш, минеральни удобреешна Іалашше лерГІ. Юрта боахзма валовни продукци йккхара объем шера кхьеьра лаьрХІача 22 процент лаьхьургьа діаэхача пятилеткаца нийсдеш.

Бахача наьха хІара сага сих лоарХІаш хьатІайоаГІа къаьхьагамхой реальни доходаш дукха соаГІа-эшашагІа боаЧаш 31 процент лаьхьургьа.

Доькадкха ишта дийцар 1972 шера республика халкъа боахзм дегІаьболалбара Паччахьалкхен плана керттера хьокхамех а.

1972 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджета хьаьхьеьа а 1970 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхочаьшъярх хьаьхьеьа а доклад йир РСФСР финансий министра депутата И. И. Фадеева.

Сесси хьажийта РСФСР Министрий Совето хьачуенна 1971 — 1975 шш. Российски Федераце халкъа боахзм дегІаьболалбара плаза ГІ. Воронов, В. В. Гришин, А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Ю. В. Андропов, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов.

Сесси хьайайлар Российски Федераце Лакхехьарча Совета Председателна депутата М. Д. Миллионщикова.

Массара раьза а волаш чІоагІ-Іийр сесце ден новестиса:

1. 1971—1975 шерашца РСФСР халкъа боахзм дегІаьболалбара Паччахьалкхен плана хьаьхьеьа.

2. 1972 шера РСФСР халкъа боахзм дегІаьболалбара Паччахьалкхен планн хьаьхьеьа.

3. 1972 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджетах а 1970 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхочаьшъярх а.

4. Къаьгагмах доаЧа РСФСР законий Кодекса проекта хьаьхьеьа.

5. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумна Указаш чІоагІдар. Паччахьалкхен пхе шера планн хьаьхьеьен 1972 шера РСФСР халкъа боахзм дегІаьболалбара Паччахьалкхен плана керттера хьокхамех а.

1972 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджета хьаьхьеьа а 1970 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхочаьшъярх хьаьхьеьа а доклад йир РСФСР финансий министра депутата И. И. Фадеева.

Цо хоам бир 1972 шерарча бюджета проект сесси хьажийтен

«цуда чІоагІъяйтен республика Министрий Совето доходаштен расходаштен 43,311 миллион сом а долаш Чьачуенца хиларх. Бюджета проект 1972 шера йолча СССР Лакхехьарча Совето тІаийнача СССР Паччахьалкхен бюджетах лоаЧа законга хьежжа а общественни производства эффективность діаэо лаьхьара хьалаша ма яхьара а я. ХьатІаоаГІаІча СССР Лакхехьарча боахзаш діаЧа йІохийтаргІоча паччахьалкхен капитальни вложенеш 16,9 миллиард сом, е 1971 шера планан 7,5 процент дукхагІа хургьа.

Аьхьмодаш республикин промышленности эцра боахзмм діаэо дегІаьболалбара, бахача наха бІаьтовой гІулакхехьн дара, социально-культурни мероприятеш, уналІцено лоарХІа, социальни Іалашонна, чуе ціенош хьалдара хьаьхеца ахча.

Цул тІехьагІа республика паччахьалкхен планаш бюджеташ йола доклаДнан юкна боахзбелгар депутаташ.

Лаьхехьарча Совета депутаташ деча къамаьлаша тешал ду ийслагІча пятилетке планаш шоай хьоаьтаргІа гІулакх санна Российски Федераце къаьхьагамхоша тІаийца хилара.

Городницкерн юртаьшкерн къаьгагмхой шерра социалистически яьх йоаржаеш ба паьта XXIV съезда белгалъеш сийлахь-йоккхий планаш толаме кхочаьшъяра. Къаьхьагамхоша шоай анкалаш а баьх бахкийтарца партеен правительствашца шера дош ду, КПСС леннисен Центральн Комитето белгал мел даьраш советски халкъо чакдоаХаргІхиларх, керда пятилетка толаме кхочаьшъярхьарах.

РСФСР Лакхехьарча Совета сесси діаэо болх беш я.

ШЕРА ПЛАН—11 БЕТТА

Пятилетка хьалхарча шера план хаьал хьалха кхочаьшъяра яхь йоаржаьлй Гроднрнски шийбо-производственна объединение хьалхара моттиг лелаеш хьаЙоаГІа Ковалева Антонина Иьйьиичнас кхеранзлена хІамаш тегача шоллагІча цеха коллективо. Цудухьа 11 бетта толамца кхочаьшшаьа по шера тІаийца хиина социалистически дехкаранн паччахьалкхен планн. Ер бутт чаьхбаллалеьла пятилетка шоллагІча шера чотах тегаРгІа 25—26 эзар берий коч. Арахецца продуцнера діабоа мах лохбарах уьх шера паччахьалкхенна кхоаьдъ нтташ эзарашн сомаш. Арахецца продукце сортнооре эцкалн лаьхьара шера тІаийца хиина социалистически дехкарашн а тІехьхочаьшшаьа цеха хІамашц тегарашн. Цудухьа объединене гаьда кара теда Діе байрах лелаеш цар уьх шера карара ца йоаьлйтаеІ.

Вай республике діаьхьаьча Іан цехе тега берий кочамашн, уж діаэхийт Армавире, Воронеже, Ростове, кІаьчча городашка. Къаьстта лиьа тоабеннаб хІамашн тегарий болх «Социалистически яьх віаш тІехьхочаьшшаьа діаэо тоаЧарах» бола КПСС ЦК сопам арабаьлинчул тІехьагІа. ХьалхарІа бетта цкъа мара итогашн ишар социалистически яьхьа. ТІаийца социалистически дехкаран мишта кхочаьшшу хьожашн тІаьхьожам лоаттабу партийнийн профсоюзнин организацеца. ХІара доькадкІа дуйн

уж. Производственна соревнаьнешка пурш продукце лиьала хеташ а. Цудухьа продукцин баьхьат долаш а йьина цкъьаьха рекламаш кхаьчаьн цеха болхлоцца уьх шера.

ЧІоагІа кьовсан лоаттабу хІамаш тегарашца коммунистически къаьстгаьча сийлен цІн яьхьара а. Из цІн лелаеш цехерча аьх участках кхаьнне. ХІаьта коммунистически къаьстгаьчаьн уйрнин ва пеха 170 болхлоь. Пеха хІамаш тегарийн ваьгаьн хьаьлла дагг мастерашн ни. Масалова, Сарнисова, Печенюк керте латтача цІьоалІгІа, шоллагІча, кхоаьлагІча участка коллективашн.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

«МАРС-3» ЯХАЧА СОВЕТСКИ АВТОМАТИЧЕСКИ СТАНЦЕ ІОЙОССАЕШ ЙОЛА АППАРАТ МАРСА ТІА ТАЙЖЖА ІОХАЙНАЙ

Советски Іилмин телеиган корда діаэо кочаьо пЙкхий 1971 шера 2 декабре космоплетина юторе чуХь эгІара хьаьхьа Марс яхача планета тІа кІаьла Іохайнай «Марс-3» яхача советски автоматически станце Іочуьлеца аппарат.

Планетаьта юкъера тереГІара 183 дийнахь нИкъ баьб «Марс-3» яхача автоматически станце. Из деш, «Марс-2» яхача станцо тІа цІн санна, операцеш кхочаьшшора автономно космически астронавиган бортовой системаш электронно - вычислительни машинен новкъостІлца. Корректирующи импульса величийн достамен бустам боахзар цар, из бахьан долаш йиш хилар Іочуьхешш йола аппарат йиллача даьа хьаьхьоаьтаьр, из атмосфера чу яьлара, планета тІа кІаьла Іойссара ишт хьаьлаш хьаьхьаьта.

Хьаьхьаьтачуа тІехьагІа Іочуьхийца аппарат планета атмосфера чу яьлар, пращшта тІа а «йолаш лохьелар, Марса Къуьлбеьда поулаяре тІа Электроки Фаэтонтнски яхарашта юкъера моттиг къуьлбеьен широтан 45 градуси малхбуьен долаГІан 158 градуси координаташ а йолаш кІаьла Іоессар. Аппарата тІа я Советски Социалистически Республикай Союза герба сурт дола вымпел.

Іочуьхешш йола аппарат діаьхьаьчачуа тІехьагІа планета тІа Іара эгІара кІеІана йолча 1500 километр хьалха тракторе тІа йолаш діаэо нИкъ беш хилар «Марс-3» яха орбитальни станци. Планета гобаккхара юкъ цхьаьтта дин бийсен гаргта а долаш станци Марса вступственни спутник орбита тІе йоаьккхийта Іалашдар тормозной двигательни установка.

Планета тІа йиллача хана Іоессана аппарата тІара йоаГІа сиЙлаш хІа а йийар, діа а пйир «Марс-3» яхача искусственни спутника тІа, — цул тІехьагІа 2—6 декабре ладдобуьзама сеансашца Лаьттта Іочу а елар. Марс тІара хьаьпІа яьдиостІаьш йІаьхьхача хана а хиланзар, цІаьхьа сиха сайта а сайнар.

«Марс-2», «Марс-3» яхача орбитальни станцей новкъостаца отТаньла Іилма комплексин программе хьежжа. Марс яхача планета тІеи планетана гергара космически арен тІеи тайп-тайп-ларча орбитташ тІа тохкамаш ду. «Марс-2», «Марс-3» яхача станцеш тІара цар планетанна юкъе нИкъ беча хана хьаьнца а віаш ГІулакхаш леладара советско-французски программата хьежжа Франце специалисташа оттавш кийчьаьш йола а Іилма информаци тохкаш я.

Станцей подетавка хьож, бортовой аппаратура беча балхах йола Іилма информаци, даиеш хьаьнйю гаьнарча космически бувзама Центро Советски Союза территоре тІара хьежжа духььала радиоча ГІолла гуча зоне станцеш йола хана дуьлча радиобувзама сеансашка. Координационно - вычислительни центро обработка ю Іочуьтелаца информацена.

Советски космонавтаьна керда доькха карагІдаьнначу шерра перспективаш хьаьла автоматически аппараташа діаэо а Маьаха система плацеташ йовзаре.

(ТАСС).

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиуме

7 декабре Москве хилар РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума заседани.

Президиумо ладийГІар РСФСР Лакхехьарча Совета планово-бюджетий комиссе председателна С. Н. Сабашеева 1971—1975 шерашца РСФСР халкъа боахзм дегІаьболалбара пхе шера Паччахьалкхен планаеН 1972 шера РСФСР халкъа боахзм дегІаьболалбара Паччахьалкхен плана хьаьхьеьа а хьожаш массаварча комиссешка баьчча балхах баьчь хоамага.

Планйчча соцан тІа Президиумо белгалдоаькх РСФСР Лаьхехьарча Совета планово-бюджетин комисси, боахзма доаькъой комиссеш, Іалам лоарадара комисси, кагІрхой къаьхьаьрча комиссе а, ламмаш КПСС XXIV съезда Директивашца хьежжа оттаьча, РСФСР Министрий Совето РСФСР Лакхехьарча Совете лаьчуенца 1971—1975 шерашца РСФСР халкъа боахзм дегІаьболалбара пхе шера Паччахьалкхен планаеН 1972 шера РСФСР халкъа боахзм дегІаьболалдара Паччахьалкхен планаеН халкъаьн а шоай ламмаьха ньжа хилар. Комиссеша кийчьаьй ду дешай ньхьаьхьара йола РСФСР Лаьхехьарча Совет хьажара хьачулу заКмочкеН.

РСФСР Лаьхехьарча Совета Президиумо теркал а деш ГІаийцар РСФСР Министрий Совето хьачуенна 1972 шера йолча РСФСР Паччахьалкхен бюджетаГІен 1970 шерара РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхочаьшъярх йола отчетаГІен РСФСР Лаьхехьарча Совета планово-бюджетин комисси, боахзма доаькъой комиссеш, Іалам лоарадара комисси, кагІрхой къаьхьаьрча комиссе дакъа а лоаЧаш, ньхьаьхьа а хьежжа хилар, РСФСР Лаьхехьарча Совет хьожаГІйолаш ньхьаьхьара йола гІулакхьаьрча заКлюченаш кийчьаьр а.

Заседане ишта ладийГІар РСФСР Лаьхехьарча Совета заКконодательни предположеНей комиссе председателна В. Ф. Горошова баьхьа РСФСР Лаьхехьарча Совета законий Кодекса проект кийчьаьра хьаьхьаьрча массаварча комиссеша баьчь балхах йола ламмаьха.

Президиумо белгалдаьккхар, массаварча комиссеша, дикка болх а деш, РСФСР Лаьхехьарча Совета законий Кодекса проект кийчьаьй йьхьха хилар, РСФСР Лаьхехьарча Совет хьожаГІйолаш ньхьаьхьара йола гІулакхьаьрча заКлюченаш кийчьаьр.

РСФСР Лаьхехьарча Совета Президиумо тІаийцар Российски Федераце сийлен цІерашн телаРах йола а деш, РСФСР Лаьхехьарча Совета хьажжа.

Заседанена кулгаадаеН вар РСФСР Лаьхехьарча Совета Президиума председателна М. А. Йсанов.

(ТАСС).

ЛЕНИНИЗМАХ ЧІОАГІА ДОГ ТИЙША ХИЛАР—ВАЙ ТОЛАМИЙ ЛАРД

ПОРП VI съезде новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА даь къамаьл

Деза съезда делегаташ!

Деза новкъостий, доттагІий, вежарий!

Советски Союза Коммунистически парте делегаташ лаьккха мах бу уьхх ленинна польски доттагІаьта юкъе хиларх, Польски ВІашагІкхийтача Болхлой парте съезда делегаташ, берриг коммунисташ, Польски Халкъа Республика къаьгагмхой.

Оаха чІоагІа раьза хиина белгалдоаях ПОРП хаьллс лелаеш социалистически общество эцьяра польски халкъо толамца кьоаьгаш доаттабеш хилар. Халкъа Іаьдда оттачн 27 шера шун мехка овланагара социально-экономически хувцамаш хиннад, экономика, культура, халкъа вахара хьал лаьхдеш доькхий толамаш даьхяй. Социалистически Польша дуйен тІа хьаьла латтача, экономически дегІаьхьачча паччахьалкхеен а хиина діаэттий. Цо доькха даькъа лоац діаэо а социалистически содружество чІоагІъяра, дуйен халкъашта юкъера экономически болам, берриг антиимпериалистически низаш кхотдагра гІулаьца юкъе. Массане а доарХІам бен да машаран Европа а берригача дуйен машарн кхеранзлен баьхьан лоаттабеча кьовсаме Польшас леладу гІулаькъан.

ПОРП VI съезда кьестадеча декхарий берриг доарХІам боаз советски коммунисташта, царна хов, марксизма-ленинизма хьехамна хьаьлхе а лелаеш, польски коммунисти парте болхлой классашца рен халкъашца бувзамаш чІоагІдера, кхаьгагмхой вахара материальни духовни боарах лакхбара, общественни процесашта хьалхе лелаяра формашц методашн органьха тоаяра чІоагІга йоаьхоелга.

Советски Союзен Польски Халкъа Республикан коммунисташ а кхаьгагмхой а ВІашагІбувз чІоагІаца, таьхьача доттагІаьо, цар дог урамуттаду дагалаттар цІ: хилар-эгІара гуманнегІен нийсо болашнаІена йола общество хьалъеш хилар. Советски Союзан Польски Халкъа Республикинен юкъера политически, экономически, культурни, Іилма доаькъошкара шерра а массе оагІорахьара а бувзамаш шерагара шерага дегІаьдоагІа.

КПСС съезда историческн решенеш кхочаш а еш, советски коммунисташа тІехьа тІайоаІача хана а шоШта де могар дергда віаш леладу советско-польски гІулакхан хаьдинда дегІаькхуьлара, советски польски халкъашта беркат дарглоаьл, машара, прогресса, социализмана беркат дарглоаьл вай мехкий вежаришкъ йола цхьоагІо чІоагІъяра.

Діаэо Польше социализма дегІайоаьлеча, шоай моХх тоабара, чоагІачА машара, дуйен халкъашта юкъера кхеранзлена тІехьа доаттабеча кьовсаме ПНР коммунисташа, берригача кхаьгагмхошца кхы а толамаш даьхяй. Цо доькха даькъа лоац тхоиа.

Діаьхьаьла хийла Польски ВІашагІкхийтта Болхлой парте-социализм бахьан доаттабеча кьовсамера болхлой класса, берригача польски халкъа денна дола аванагра!

ДегІа а ухавла чІоагІ а лудда КПСС-ан ПОРП-ан юкъера, Советски Союзан Польски Халкъа Республикан халкъашта юкъера доттагІаьо віаш леладу гІулдахьш.

Даькъала хийла марксизм-ленинизм — вай берригача коталонгі байраХ!

«Вай Польшана да, хІана аьча воаш Россена тІехьа доландаь... Польша кхччарех тийца хІама доаькан хиларх лов вайна, хІана аьча Росси парГІаттаран воашта деза ньжа».

Польшан Россен кхаьгагмхой классесан солидарность кордача ГІаьа тІа йоаьлаш аВенай комунисташа революционни кьовсам доаттабар, сийлахь - воккхача Ленинен революце легендарни рыцарь Феликс Дзержинский хьаьлъ а волаш болча цун сотрникашен чакхдаьла гІулакхан бахьан долаш.

Вай партешта карагІдаьнна историческн хІамаш сенех латт аьча, уж латт, шоай гІулаккхаца цар советско - польски доттагІаьа чІоагІдаь хиларх, цунна кора чуоаьнан бенна хиларх, социализмн коммунизмн котьякхара доаттабеча кьовсаме Польшан Советски Союзен халкъий низаш цар віашагІтеха хиларах? Ала йиш йолаш да, шинна а мехка коммунисташа шоай дегай йІоьхалца, революцех бІубенна шоаш хиларца вай доттагІаьа ала цІяьхха а ца бланчача тайпара сийрдаэккхийтад. Тамаш а ца, советско - польски доттагІаьа вайна массанена а селлара гергарен дезен хилар.

Новкъостий! Социализма мехка болхлой, ахархой, берригача кхаьгагмхой Іалашмате боккха тешам беннаб коммунистех общественна политически кулгаьдеча царна тІадиилрарца. Из тешам болларо Іалашмате боккха бехтокхам тІаЬожабу вай партешта.

Вай, коммунисташ, жоп даьа деза да социализм кийсача новкъа дегІаьхара хьаьлара, халкъа вахара хьалъашта хьаьлхара, наха, кьаьстта а кагІрхошта, социалистически кхетам балара хьаьлара, Дьаьлен кхеранзлена хьаьлхара. Кларача этапе общественна объективно эпарашш шоай ханнаьха кхетадар, хьаьлашка эта проблемаш кьоастаграийсаГІа бола нИкъ, тІаьуттта хІаьоаьш эпзарца способ, сихаГІа діаьхьалашкаьха ухарГдола наьхьаьн формашн лаьхар — уж дерриг дехкаран тІаьдуьш доаьдеча коммунистически партешта.

Кхетадеш да,«уж декхаран атта да хиларг, оаьлаГІа деиз кергда общество хьалъара гІулаьх ше а атта доаьашн Іаьаьлаьте чоаьхьаьнен хиларах тарра. ХІаьта уж кхочаьшдуургдан сийлаьх - бокхана марксистско - ленинскн льхама лаРда тІа мара, вахаро техкача социализма закономернсташка хьежжа мара, берригача къаьстгаьчоаьна хьаьлоаьцнн хиларах ког гІортолра а еш мара, вежаришка доача социализма мехканца эцьян боевой мутІаьра а этта діаэо ахарца мара.

Историческн опыто тешал ду, социализм хьаьтеча доккхача гІулакха тІа цхьаьдоа Хіамашн кагрІдаьула а, цкъьаьа пІенхаштта Іалатта де а таРдуш хиларх. Цхьаьбакъда, доарХІамг дар фуд аьча, из да, общественни строй доарХІалуш йола социализма чуоьнанна, цо лерХІаРщшен керттерча принципашцен дуйн деша а доапаш, кхыча тайпара — моллагІча цхьан хІамашна ду принципашта тІера дуьларца, моллагІчн тайпара телхаь а ца телхаяргда дуьрадеина уж хилар. Цудухьа шоай гІулаккхий самостоятельно мах бе а яьза иргйоаьш йола практически выводаш е а хар — из я а социалистически коммунизмн бахьан долаш коммунисташа доаттабеча кьовсама доарХІамегІарча формарх баІ, из я Б. И. Ленина вайна хьаьха балха стиль.

ПОРП Центральн Комитета отчетни доклада хьежжа, ЦК хьаьлаРча секретара дийна программн кхамьалгІа ладийГІача, къаьстта шьаРа гуп хьаьхьаьлхьа ютта оаьн шоана шоай парте хьаьбена боккха, чоаьхьаьнен сийлаьхьен нИкъ. Шоашка діаьла пурам да сона, деза новкъостий, Польша коммунисташтен берригача къаьхьагамхоштен социалистически общественни отношенеш, социалистически экономикен культурен дегІаькхуьлара карагІдийннача доккхийча хІамай берригача воарХІам сеести коммунисташа кхетадаьн хилар.

Оаха нийса доарХІ лертІаРдаьлина хІамаш долаш хиина мотгиаш нийсьара ТІаберлабь ПОРП-о лаьца принципиальни конкаьчча долен нИкъ. Тхона ди-ка біаргагу шун парте, польски болхлой класса тешамс воІ, тха доттагІен новкъостн: вола новкъост Эдвара Герек керте латтаца цун Центральн Комитето къаьхьагача хьаьлгІий, къаьхьагача адамашцара бувзамаш хадданна чІоагІдера еш йола боккха, дег тІара йоаькхо.

Деза доттагІий, уьхаза, уьх съезде, дийцар, хІанзчуа діаэо партена хьаьлхьаька латта чоаьлаьне деккхарш кІеІана а ца чІаьрах — экономике я, идеологе а, юрта а, городе я. Цхьаьбакъда, вай чІоагІга дог тешам да: ленинизмах бола чІоагІа тешам боа а ца беш, къаьхьагача адамий овлаГІара хьаьтташ: хьаьйкадеш йола, сийрда, лерГІаГІа революционни, реалистически политика чаьх а йоаьхаш, шун парте толаме кхоаьшдергда ший деккхарш, сийленнаьа бакъберца польски халкъа шийх бенна тешам.

Польски коммунистий партийбокъонца йола интернационалистически партий, дуйен халкъашта юкъера коммунистически болама нокхха деналс отрид. Уьх сий долча трибунера КПСС делегаце безам бар социалистически содружество чІоагІъяра, социалистически наччаьлаьдеьнашта ювьа массе оагІорахьара ихьаьца леладу гІулаьхаш дегІаьдоалдара тІадерзадь Польски ВІашагІкхийтача Болхлой парте хьаьнаре чакхдаьхаьчча пІулаьхий доарХІам къаьстта ваьра гуп хьаьхьаьлхьаьн. Из вай-юкъера йоаьхо-а, новкъостий, вежаришка доача берригача мехкийн йоаьхо.

Дуйен социализма система діаьхо кхотаьра, социалистически мехкаша чакхдоаьхаче гІулаьхий ихьаьГІон дешаш КПСС XXIV съезда терхама юкьмоттиг лаьтад. Царех ма лаРра дийнар дуьхха ха йоаьцнен хиннаьча болгарски, чехословацки, немецки, монгольски коммунистий съездашка.

Тхона біаргагу, шун съезде а уж проблемаш уттаеш хилар. Из-на законгІа ниитта хьаьла доагІаьо а да. Из хьаьхьох хаьо діаьдехаш Советски Союза Компарте, Польски ВІашагІкхийтача Болхлой парте, вежаришка йолча кхыча партеша фийца терхаьдеш хиларо, дуйен социализм дегІаькхуьлара керттера, доарХІамегІара нИкъ — діаьоаГІонен кхотадаларан тІаРзаьь тенденци чІоагІъяр, діаэо дегІаьхьувлар дуьхь къаьхьеташ хиларо.

Массадолча хІамах біаргагу из — дуйен халкъашта юкъера арена политика дага а дувлаш лелаеш хиларх а, экономически интеграце гІулаьх иьз болаш діаьхьаьлашкъьа кхаььарх а, идеологически поприще воай низашта координацин яраХ а. Из кхьаьта хьагуш да вежаришка долча мехкарн хьаьтташ: хьаьйкадеш йола, шеррача, дуьккхача контактех а, эцанеш хаддаьна діа-кхуьа нийрах, опыта практикен віаш нийсьара.

ЙІтташ, біаьш эзараш болча наха, социализмн хьаьрзаьна дьаьрхІа, юкъарчал доаьшш шоайла діа-ььа гІулаьхаш лелаеш массара гІулаьх санна а хиина діаэттад вайна. Діхьаьбакъда, доаДамбоагаш санна хеташ долча ду хІамай, а кІоагІра исторически мІаІа аьа: йола доарХІамегІара хьаьлхьаьй хьаьнеш дара. Цудухьа вай чІоагІа ранна ма йиш йолаш да, соВетско - польски доттагІаьо тІа-тІа чІоагІаргІен аЬенш ю дуйен событей лелаеш. ХІара деннара гІулакхаш кхочаьшдеш долча вай цкъьаьа віалла эе а зеп, из влиянн мел чІоагІ а шер а еннай. Вай

(Йистедолар 2-ча оагІон тІа).

ЛЕНИНИЗМАХ ЧІОАГҐІА ДОГ ТИЙША ХИЛАР—ВАЙ ТОЛАНИЙ ЛАРД

(Инстедоалар, Доллалур 1-ча оагіо тіа).

ПОРП VI съезде новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА даь къамаьл

низ болаш доландаь хинна ІІац из чІоаґІа. Кьы з я вай ахчугІа ловш е ца ловш ладуґІанза вутаргоаьшаш йола лоарХІамеґІа факторашт. Царех цаІ—политическийн содружества арахьара политика, еррігача континенташкарча наха гаргарен хєтеаеш йола политика принципиальнийн ший наьхьцен хилар.

Социализмн коммунизмн хьалъяра вайна машар эш. Деррігача хьалъашта эш машар. Царна дезаш шоаштта чотъьь варгоаьшаш дукха ґІаґІашан саготонашн тІаьхоачаьнга дуйнен тІема тІеаґІа керда ялга. Бов безам бин наьха, городех гуннашн хилийта, юрташ цІерах ягийта безам бан. Цудухьа Советский Союзоьм Поьльшан, вежаршка долча социализма деррігача мехкашка чакхйоаха - машара политика — из боьхьонна йола хьалха политика я. Вай машара тІехьа, тІема саготонаш кхуш йоаґІача тІехьенаштта кхы тІа ца кхачийтара тІехьа да. Даганатта из кика ікама хоачащдара тІаберлабу вай дуйнен хьалхарчу хьаьрриґІа йоаьй доаьрхІам, юкъера беррига поаьй доаьрхІам, беррига воай-низ.

Машар бахьан долаш лоаттаберА хьовсаме миллионаш а вилгІонаш а цхьоаґІонхой ба вай деррігача мехкашка. Цхьабакъда, вай боьхьо ю, машара ґІулакхчаш дохкха моастаґІан лаьца низаш дуйнен тІаг хилар дицде. Цудухьа вай мехкашка лелаеча хьинарча машар безача политика лерХІ аґІрессивин империалистийн ґІоаґІрий - ґІулакхан хоадамболлаш юхатоха. Тхо дог тийша да, польсхан хьалхо, тхоай мехка хьалхьаша а санна, хьы тайпа ниьх социалистийн мехкий хьаьа йиш йоацийта дика кхетаьлен яхларх.

16 шу хьалхаІа уххаза,- Варшаве, вІашаґІьеллай социалистийн мехкий оборонительн союз. Дуттьаьл тІаьа хІама дар из вІашаґІойалучя хьаьа вай лайрІаІар — керда тІом хьовргбола ґІулакх ца хилийтар. Из дар НАТО аґрессивин кийчонна, вайца низа меттьаьл хьаьалъ ле ґІеґІтара жоп луш вай даь ґІулакх. ХІаьта ца деррігача шерашка вежаршка долча мехкий мварщаьн хьаштаьта тешаме ґІулакх деш хьаьенай Варшаьен Договора организацин, соціалистийн мехкий ґІулакхашна ґІулакхашна ґІулакхашна

КЪАХЬЕГАМЦА БЕЗАМ БОЛАШ ХЬАЛКХЕБЕ

Дикка лаккъеннай болх беш болча кагирхой образованиц культурин боарам, кругозор. Цудухьа тамаше дац кагирхой безам творчески, квалифицированни болча къахьегама тIабахар. ДоагIаш да ахьовча болхлоча къахьегама хьала коллективана юкъерча гIулакхий хьакъехьа дIаделадаран лаккха хилар.

Цу баШалонаца йоах кагирхошта къахьегама кхетам балара хьакъехьарча комсомольски организацией балха формаши методашни эргаьнна тоае еза. Къахьегамца коммунистически гIулакх доагIаш хилар из да хIара дешархочо къахьегама сага лоархIами сийлен дика кхетае еаш хилар, из турпалча болхлой кладсеи колхозхойн муГIаранца отта безам болаш хилар.

Из даре хIаранена ловищаран ховшдаран кхьIта а, дизза а гIулаелаккха йиш хургIола хьалаш производстве хьаде деза, шоашта чIадилаелча гIулакха кагирхошта бехкоткъам хетарбеллан организацией гIулакхан тIадерзаде деза.

Цу цIенхаттарча а, лоархIамерча а гIулилха кхьаетта лоархIаме я коллектин, хIана ахьча коллективе IомадУ кагийча нахен мехкарашен эггара дикагIолча гIулакхаш, хьахул доттагIийн новкъостчийн гIулакхаш. Цудухьа комсомола комитетаца эггара хьалха теркам тIабахийта беза комсомольско-кагирхой коллективашта, уж хьае еза производства эггара лоархIамегIча, эггара хьалагIча участкашца. Пятилетка заданеш хаиал хьалха хьоачашъера, «Пятилетканц — кагирхой уларни къахьегам, говзал. ЛекарашI» яхача лозунга тIехьадга ахь дегIайоалае еза.

КПСС XXIV съезде доагIаш белгалдаьккхад дешабагIийча кагирхой профессиональни ориентаце хьакъехьара болх кIоарбге безаш хилар. Ленинскин Заводскойн районий комсомольски организацинца Іоьлий ишттача балха опыт, масала, цу районий школашца, училищашца яхий кабинеташ, профориентаце уголкаш, заводашкен фабрикашкен йоккхачIа классашца дешабагIаргашта «ЙийIалача наIарий деношъ увттаду. IIаьта а ахаеел совгIа болх кагирхой производстве боагIача хана профессеехи бе безаш балхахи хIама ца хоиш хуI.

Уж тIехIьхарча хана школа йистеьлькха бьаьнкарашта хьалхашка духхарIа увттаде долддаьл малаш хила безам ба шуо? — яха хаттар. Цунна тайп - тайнара жоиаш тел: космонавт, физик, летчик, инженер, лор и кх. хIа безам ба оал. Иштта хьалхул, кагирхой хьаштаин производствена ешаранц. Іу деша уйла е еза комсомола комитетаца. Школа чаккъьккхаранца шоаш кхийна хилар дIахоIташ, балха профессии царна езайолийташ гIулакх де деза.

Бакъда хIана хIеанга я из гIулакх дизза хьоачашцеи йола организацией. IIаьта из проблема

«Красное знамя» колхозе шурий-товарни ферма коллектива тха районе дикагIчарех даI я. КПСС XXIV съезда решениеи хьоачашъеи хьийбаи леладерий вIаштIехьаьмнид хьаьлийй продуктиности лаккъе, паччахьалкхенга шура йоккхера план, тIаийна социалистически декхарашца хьаьал хьалха хьоачашде.

Уж шера 11 беттa паччахьалкхен заготовительни пункте колхозна фермера 9509 центнер шура дIаяхьийтай, план 8080 центнер йолуш. IIаьта 10 ноябрь тIаьдоачаш хIара Іаттагара хоьъера лаьрхIача 2626 килограмм шура ньаьхаш, шера тIаийцуча социалистически декхарашца хьежача 2600 килограмм шура йоацача.

Белгалде деза цIаьдолча доарий толамаш кхы а лаккагIа долга, Масала, хьаьдаргъа вай Курбанова Аружа. Цо Іунал деш 15 етт ба, хIаьта шарех хIарнегга. 3303 килограмм шура яьхха вIаштIехьаьвнад цун, вешта аьлча тIаийцуча социалистически декхарех совгIа хIара Іаттагара 450 килограмм шура яьххай цо. А. Курбановна хьоьхмаьнца гIорттаи да Алхазурова Алай хьоьхмаьнца а, хIара Іаттагара 3000 килограмм совгIа шура яьхкий Петрикеева Софьер а.

Дукха ха йоаьлаш доахен чусоциаьдад колхозе, хоиш ма дарца цуо тIехьаелгIа шура лоьдуш моттигаш пийсаьдоаш йолаьдоаш бохамехиа. Цьхьабаьхьа, уьхаза кхича тайнараийелелар из гIулакх—доахьаргъа йолькха шура ца лакхъелар цуо тIехьаелгIа колхозе. Из хьалхьаьх уьх цифраша, Насахьа сагна хIара Іаттагара ноьбсь бетта цхьоалгIча декаде 52 килограмм, шоллагIча декоде 61 килограмм шура яьхха хиннаяле, кхоалгIча декаде 69 кило. грамм гIа хьаьчар из. Белгалде деза уж хьоьхмаьш баьнна лакха доаьшъера, даде а, хьаьбай процентийнна. Из хьалхьа уьх ца йолаьдоаш.

Мишта вIаштIехьаьлаьнад боьхаме цу хьалашка хьоьхмаьш лаьхде. Керттердаг да хьаьбашта эшшача тайнара дика доаьхьара раннон уьхаза оттаьлгIа. Фуд цу гIорттаи да Алхазурова Алай хьоьхмаьш а, хIара Іаттагара 3000 килограмм совгIа шура яьхкий Петрикеева Софьер а.

Дукха ха йоаьлаш доахен чусоциаьдад колхозе, хоиш ма дарца цуо тIехьаелгIа шура лоьдуш моттигаш пийсаьдоаш йолаьдоаш бохамехиа. Цьхьабаьхьа, уьхаза кхича тайнараийелелар из гIулакх—доахьаргъа йолькха шура ца лакхъелар цуо тIехьаелгIа колхозе. Из хьалхьаьх уьх цифраша, Насахьа сагна хIара Іаттагара ноьбсь бетта цхьоалгIча декаде 52 килограмм, шоллагIча декоде 61 килограмм шура яьхха хиннаяле, кхоалгIча декаде 69 кило. грамм гIа хьаьчар из. Белгалде деза уж хьоьхмаьш баьнна лакха доаьшъера, даде а, хьаьбай процентийнна. Из хьалхьа уьх ца йолаьдоаш.

Мишта вIаштIехьаьлаьнад боьхаме цу хьалашка хьоьхмаьш лаьхде. Керттердаг да хьаьбашта эшшача тайнара дика доаьхьара раннон уьхаза оттаьлгIа. Фуд цу

Шура дукха я. Дика йий из?

Пятилетка хьалхара пу хьаьлалаьлца заготовительни пункте планна совгIа итташ йолийнад шура. Из хьалхьаьх уьх цифраша, Насахьа сагна хIара Іаттагара ноьбсь бетта цхьоалгIча декаде 52 килограмм, шоллагIча декоде 61 килограмм шура яьхха хиннаяле, кхоалгIча декаде 69 кило. грамм гIа хьаьчар из. Белгалде деза уж хьоьхмаьш баьнна лакха доаьшъера, даде а, хьаьбай процентийнна. Из хьалхьа уьх ца йолаьдоаш.

Мишта вIаштIехьаьлаьнад боьхаме цу хьалашка хьоьхмаьш лаьхде. Керттердаг да хьаьбашта эшшача тайнара дика доаьхьара раннон уьхаза оттаьлгIа. Фуд цу гIорттаи да Алхазурова Алай хьоьхмаьш а, хIара Іаттагара 3000 килограмм совгIа шура яьхкий Петрикеева Софьер а.

Дукха ха йоаьлаш доахен чусоциаьдад колхозе, хоиш ма дарца цуо тIехьаелгIа шура лоьдуш моттигаш пийсаьдоаш йолаьдоаш бохамехиа. Цьхьабаьхьа, уьхаза кхича тайнараийелелар из гIулакх—доахьаргъа йолькха шура ца лакхъелар цуо тIехьаелгIа колхозе. Из хьалхьаьх уьх цифраша, Насахьа сагна хIара Іаттагара ноьбсь бетта цхьоалгIча декаде 52 килограмм, шоллагIча декоде 61 килограмм шура яьхха хиннаяле, кхоалгIча декаде 69 кило. грамм гIа хьаьчар из. Белгалде деза уж хьоьхмаьш баьнна лакха доаьшъера, даде а, хьаьбай процентийнна. Из хьалхьа уьх ца йолаьдоаш.

Мишта вIаштIехьаьлаьнад боьхаме цу хьалашка хьоьхмаьш лаьхде. Керттердаг да хьаьбашта эшшача тайнара дика доаьхьара раннон уьхаза оттаьлгIа. Фуд цу

ШОФЕРАШ ЯХЬЕ БАЬННАБ

Ерригаш 46 автомашен я Наьсарен района «Октябра 40 шу» совхоза автопарке. Уьх деношка тоаьв ергIолча 4 мара ремонте ца Іатташ ерригаш а хархаш хкесташ я уж.

Керттерча дамъе оаха лерхIар хан-ханнаьха машенашта эшар фуд ьхьаьр, ха ца йоаеш уж тоаьр да, — боаг гаража заведуюче Горбаков Хьажмурза. Бала ди чаккдьаьнначуа тIехьаелгIа ергIолча шоферашъ хьагуйлийй еха латта машен тоаьо. Цу тайнара гIулакхаш торо хулийт машенех дикаГIа пайда ца.

КПСС XXIV съезде решениеи хьоачашъера социалистически яьх йоаржаьхьй водителаца. Дукха ба боьхаме шоай декхарашъ даьнн хьоачашъеи а тIеэкономаьшдеи а бола шоферашъ. Царех ба Гелисханов Іаьла, Арчаков Хьасан, Чумаков Аьхмад, Кулбужев Осман, Боков Исаьх, Колдоев Муса, кхиабараш. Царех хIаране 120—130 процент хьоачашъеи нормаш. Цхьаьбаршта аьчаи премеши согIаташ тийнинд. Масала, шофера Акиев Ахмет-ГIере сурт совхоза сийлен Доска тIе доал. Дукхаьза совгIаташ тийнинд, барканлаьн кхайкьадьл цунна. Ялаташ" чуьнца, доаьхьар Іалашдеча хана цо дIаелаьнгIар ший машина тIа ьыгIа карара кара тела цIе вымпел. ХIанз из а цуо новкъостий а хьашка кхаьдола балхаьй деш ба. IIаьта уьхаза кIиранДийнхь гаража ков цIенДеш хуI уж. Каст-каста уьхаза баьхье хуьл совхоза парткомера а иштта парте райкомера а пропагандисташ, лекторашъ. Цар гаражи болхлоргIа довийр партеи правительства соцамаш, душ уж толамца кхоачашдера де дезарш. Цу гIулакхо новкъостаи ду къахьегама овсарде дахьаьхь. Иштта ший парте XXIV съезда хьалхашка оттадь декхарашъ толамца хоачашдеш я ТIой-Юртара автопарка коллективе. IIхьаьбаьхьа, хьалахете а хоачашдоацарий да гараже. Коа доаьхий кIойташ доаьх, ДукхарIа хана хий латт, из чIоагIа новкъа да боахама, кхо-иъ машен жагIа Гобозеса6ове дIадаргдар уж. Баьхьа, из де дагадоьхий ваи гаража заведующи нов. Горбаков. Из цунна дагадоьхийтаеш совхоза кулгалхой а бац.

Б. ГАСАРОВ.

ОВЛАНГАРА ТОАБАЬБ БОЛХ

Октябрьски революции орден лоалета «Красный молот» заводе эгГара йоккхачIа йола цех я химически мехдаьлхта аппаратуранца. Цун продукцех пайда эи вай мехкарча мехдаьлхта доахен районе оьхачашъеи а тIеэкономаьшдеи а йайда ца. Іеш,"доаьол деза.

Цехе оттаьий классни аппараташ кийчье йиш хуьлийтаеш йола хIаьнарца оборудованиц. Цига шерра юкъедаьхьад электроплакоан сагна йола сварка тайнаш, углекислни газаца сварка яр, автоматически сварка дукхха тайнаш. IIаьта сварка яра мел деча балхашта юкъе лоьдаьбоаьшаш йола даьхьа мара лаьцаш куГ-кара, дуХкагIча дькъье оатталаш дIаЛуьйцийтаеш кхы гIайта IIоьмта доле балхаш даран еча сварка.

Хьаеш чоаллаеен хилен йола массе тайнара продукции химически мехдаьлхта химическин производстве хьаьчча заводаьрга хьаеш кхочаьнца йеча деккхийча балхашца, изделеш хьаяра хIанзарча тIехIьаьх пайда йийш цIидеро Іадеш юкъмоттигера уж цIенхаттта деашан кьоастадаьна творчески инкь лелабелга.

IIаьта уж хьаеш кьестаьраеш, эгГара хьалха, нах ба. Уж ба гIоа. пологический процессаш эргайбоахаш тоаьрашъ, оатхалий, доаькъой, изделей дикагIа йола конструкцеш цитгаераш, уж ба белаш, материалаш, кхьйола энергоресурсаш кхочашъ, продукци арахецца даьхьа лоацарашъ.

Цунга хьежача производство эргаьмкха тоаьела боахам социалистически лелаьнна лелабелга хьалашка ши гостаи болаш да. Цаі—административни наьхьаца да, IIулакхийнна корте латтача ньха технический прогресс дегIайоалаяра новкъостаи а деш, промышленни продукци хьадагаелоанаеч арахецаеч технически политика чаьх а йоаьхьаш. IIоалагIа лоргIам — из да а болхлоца, инженерно-технически балхаш дераша, гIулакхерча наьха рационализаторски изобретательски гIулакхашка дахьа лаьцаш.

Шеко йоаьшаш да, цар творчески болх хьалхашка латта деккхар кхочаьнцаеч гIаберзабгь кьахьегамн материалаш кIезнегIа дIа а ухIитаеш дика продукции арахецара новкъостаеч деш хила безаш хилар.

Уж статья тIа шоллагIча доаттаеш тIа деш, цу йоккхачча пехха масала а доладаьь коллективна творчески балха тоаьм балга сеаьнах тийна да дIаЛоьхьа безам бе да.

Дукха ха йоаьшаш а тIехь цу пехь коллективе, карагIаьдлача цхьаьдолча хIамашта нийсса, рационализаторски изобретательски гIулакхашка вIаштIехьаьлаьнад цIенхаьта кхочаьмбоаьшаш доаьш моттигаш ер. Эггара хьалха, творчески балха ритм шиар цесе, вешта аьлча шера керте кварталца цхьаьдолча бетташка рационализацие керттера тоькхамаш кхочашдора, вокх бетташка — чIоагIа тIехьаьжче хилар. Цу тайнара хьал хIаьн уьггар аьлча, цеха кулгалхошеен инженерно-техническа болхлой юкъерча аьнноьх (участкий бокхагIбоьлиц мастерашца, муГIаерча мастерашца) цIеьзна яхийта йоагIлача тайнара уйла тIаьийтаеш рационализаторски балха. Уйла кIезнга тIеЙоахийтар керттера профессеи йола болхлой творчески балха юкъьозара в. IIаьийца рационализаторски предложеиеш юкъе ца хьоьш каст-каста гоййора.

Бакъдар аьлча, творчески болх цехе цу тайнара даттаеш хиларо кхочаьмбаьнар завода рационализацин изобретательска бюроне (БРИЗ) меттеш, цеха лийна а. Цеха коллективе IIаьхьача хана, «Рационализацие изобретательстаеш гIулакхашта дикагIа йола кхо яьхха дIа яьхаеш дукхаеш кхочашта хьаеш лелееча социалистически яьхха юкъе даьхь лоацаеш ше йоаллаеш хьа, призоеш моттигаш ньххаеш.

Лаьмаеш белгалгIьча рационализаторски гIулакхаш дегIадоаладара новкъарле еш йолча факторашца оьлайнгара эрганоьш ца йийа ва дийтаеш зеча творчески балха тIа.

Цеха начальника Д. Г. Клаичуна рационализаце дешаеш волча общественни уполномоченеиа Р. Л. Мулькова, ВОИР-а цехоьий совета председателеа Л. И. Мавайца цхьана рационализацие изобретательстаеш даьхье бокхагIнеи сменни мастерой лоарсеш хIам айбе даьрхIар. Цу гIулакха плен уеттае баьлар предложеиеш хьачутелара, уж юкъеьхьаьра, предложеиеш реализацие ярах хьоьлаеш, дегIоаьй дукхаеш.

IIаьнз, хьалхагIа санна боьшаеш, лаьхбеннаьй шовй участкашка творчески болх вIаштIехьаьжкеча хьалхара инженерно-техническа болхлой бехкоткъам. Цун маIаеш да, шоай болхлой рационализаторски гIулакхаштта юкъеозар, мастерашца эгГара хьалха творчески болх ед ІомаГIабоьлца бегг гIо хилар. IIаьта из, вай яьхха тайнара, атта гIулаьеь дан. Уж дешаеш кхочачIдора эрудиции белгалдара оргаиизаторски гоьзалов боьшаеш хила беза мастерашца. Цудухьа цхьаьдолча болхлоштта, цкъаьчоа, хьалхадаьхьа деза сенна уйла тIаьхийтаеча бакъаьха я, воккарча новкъостаеш да деза ньгаеш предложеиеш техически нийса вIаштIехьаьжкхара, кхочаьлгIачарна эшаеш йола консультаци яла еза, IIаьта, из хьера а, бакъаьгIарна хьалхашка эта проблема кьоастаергIола ньхь корабостаергIола техически литература могаде деза. Из я оатхалаеш, доаьхьаеш. Іадеелеш кийчье хана творчески уйла е болхлой Іомабеш йола школа. IIаьта доаеш цу тайнара вIаштIехьаьжкеча мастерашца дIадех хIаране пиматина хуьлда, творчески кхетам болаеш хуьлда.

IIхьаьбочча мастерой дика вIаштIехьаьлаеш из ьжаеш хIаьз ошт IоаеШ мара баьн. IIхьаьбаьхьа, тешаеш ала йиш болаеш да, рационализаторски болх цехе дикка дIаболаьбеена хилар.

IIаьнз цеха начальник Д. Г. Клаичуе бетта шозза (пIаьрсга диймаьх) партийн организацие ca кретарацие профсоюза цехьоьма председателца цхьана шоай джепечески совещаеешка, кхарча производстеи, ие дешаеш нийсса, хьоьх хIара рационализацие изобретательски участке рационализацие гIулакх мишта латт. БоккхагIболча мастерашца цеха кулгалхошта хьалхашца тоькхаеш ер. Цеха авторашъ творчески балха юкъеозара даьр фуд, шоай участкашца мел предложеиеш еиийн юкъетIийхьийн, предложеиеш кхачIоаьхьа хана мастерашца ладоаеш дуХьала ийсЛу кийтаеш хьадда решеиеш тIаеш.

Дика дIадоалаьйна гIулилкхаш дика бернет дьаьлар. Масала, иагахьа сиия 1969 шера цеха рационализаторски балха юкъе дика йоаьшаеш 70 сат, 1970 шера — 111 сат хиннаьлаеь, уж шера 10 бетта 90 сат яьр. 1970 шера 114 предложеиеи еиийн, царех юкъейийьай шера экономически эффект 14,5 яьар сом доаьш йола 70 предложеиеи, хIаьта уж шера 10 бетта хьаьчеиий 121 рационализаторски предложеиеи изобретеиие, юкъейийьай 64,8 яьар сома экономически эффект йола 100 рационализаторски предложеиеи изобретеиие (патентни литературашца хьакъьоастаьй).

Юкъе мел йихьа изобретеиие рационализаторски предложеиеиий аппаратий конструкцеи, технологически процесаш эргаьбоахаеш тоаьра, керттерен гIоина йолеи ма, технически кхоьра, цеха хьадоала технико-экономически хьокхамаш йолдера гIаьнарца Масала, цеха ха технологга А. Н. Пономаренас листах дола безача мьха металл ийса тедар баььан долаеи ца йоаеш 2,9 яьар сом хьоаьлаь. Инженерно-технически бюрене Д. Г. Клаичук, В. И. Малов, А. М. Пестов юкъе а болаеш йолча творчески бригада, поконкьаеш меттеш 60 яьар сом листах дола металлах дIоах а деш корпусеиий логIаьарш ьхьаье аьнна предложеиеи а сина, 3,9 яьар сом хьоаьлаь. Электросварщикша О. Л. Кенаша, В. С. Лупеева, И. В. Доигаева, электроплакоан сварка яьхуа тIеььаьгIа хьаьхьийта ваьшсаьрг хьа вIаштIехьуттаьра аттеи дикеи приспособлениеи дIга а лаьца ,производствена юкъеьхьаьра цу операцера кьахьегама овсарде 30 процент лаьхьлгIа IаданцIадь.

Цеха дикагIа болча рационализаторех лаьрхIа боагIаеш да: механик Л. И. Мишай, котельнийй бригадир Е. П. Корабелев, слесарь Н. М. Гнуров, котельщикий бригадир В. И. Бондаренко, мастер М. С. Доровенко, электросварщик В. С. Лупеев дукхха кхиабараш.

Ший гуриеиа цехьаьта йоьхьа лелаеча социалистически яьхье хуьй шера шозза призоеи моттигаш яьхьай цехо. 1971 шера хьалхеча квартале «Рационализацие изобретательстаеш гIулакха дикагIа йола цех» яха сий дола ийа ечий цеха.

Шеко ий, рационализаторски изобретательски болх вIаштIехьаьжкхара даьхьье цехо хьаьа безаьаьна ийкь чIоагIаеь да Іеш, цеха воих еронгача производстеиий участкашца йола шера IIаьоаржаьбегIлярх а.

В. ЛОБАНОВ,
«Красный молот» завода рационализацие изобретательстаеш бюро начальник.

Царех инженераш хилар

Дуиеи тIа эггара демократиче гIа да вай Конституци, хIара Советски сага къахьега, салаIа, деша йизза боьхьаеш еиийн цун законаша. Цу боьхьоеш бизза пайда йийадГ тIехьаьгIа бурелан энергетикаш болаеш хьаьоаГIача тха Константин Антоновича Буряка дезаЛо а.

КъъоалагIча шераша «Гроэжеиерго» «Красный турбине» электромотеераIга балгIа Вера Константин Антоновна. Электромонтера-гара дIаеоладеина Гроэжеиски ТЭЦ № 1 йолча электростанце начальник хиннаь цунах. Из болх беш 30 шу гарга ма хьаьхьаеа цун къахьегам Советий Іаьдало белгалбаьй Къахьегама ЦIеча Байрахеен «Знак Почетаи» орденаица. Иштта паччахьа хьаьрнд болчоьлоцун воIо деша а дийша электромонтерхьаеа производства кулгалIо хилар Іаьдала къахьегамхошта дола деча вай Советски Союзе мара хила йиш болаеи даьл.

Дас хьийлача новкъа дIадолаеи бераш Виктория Людмаеен. 10 класс яьхьаеь бальча «Гроэжеиерго» предприяетшка балха бахар уж. Людмила Центральни ремонтно-механически заводе электрофомтицийн Виктор «Гроэжеиерго» районии управлене автоматикаи тепловой измереиеи наладка службе электролесараь - прибористаеи Іомабала.

Оьшу йолча болхлоиарга тоаьл дукхача шераша хьа а Іомаиъ квалифицировани специалисташ хилар царех. Царна шиннена а еиийн коммунистически къахьегама уларника цIи. IIаьта Людмилаеи Викторен цоаьй балха тIа бол лаьцеьха толамца Гроэжеиийн энергетикаеи дуХьала энергетикаеи болаеи хьаьоаГIача тха Константин Антоновича Буряка дезаЛо а.

КъъоалагIча шераша «Гроэжеиерго» «Красный турбине» электромотеераIга балгIа Вера Константин Антоновна. Электромонтера-гара дIаеоладеина Гроэжеиски ТЭЦ № 1 йолча электростанце начальник хиннаь цунах. Из болх беш 30 шу гарга ма хьаьхьаеа цун къахьегам Советий Іаьдало белгалбаьй Къахьегама ЦIеча Байрахеен «Знак Почетаи» орденаица. Иштта паччахьа хьаьрнд болчоьлоцун воIо деша а дийша электромонтерхьаеа производства кулгалIо хилар Іаьдала къахьегамхошта дола деча вай Советски Союзе мара хила йиш болаеи даьл.

Дас хьийлача новкъа дIадолаеи бераш Виктория Людмаеен. 10 класс яьхьаеь бальча «Гроэжеиерго» предприяетшка балха бахар уж. Людмила Центральни ремонтно-механически заводе электрофомтицийн Виктор «Гроэжеиерго» районии управлене автоматикаи тепловой измереиеи наладка службе электролесараь - прибористаеи Іомабала.

Оьшу йолча болхлоиарга тоаьл дукхача шераша хьа а Іомаиъ квалифицировани специали-

Керда декхараш тIаийду

КПСС новбарски Пленумеи СССР Лаьхьаьрча Совета сессеи решеиеи хьоачашъеи хьовсаи лоаттабаьха Гроэжеиски тепловоз-ниийта къьаьстта дика къахьегама хьаьоаГIача тха Константин Антоновича Буряка дезаЛо а.

КъъоалагIча шераша «Гроэжеиерго» «Красный турбине» электромотеераIга балгIа Вера Константин Антоновна. Электромонтера-гара дIаеоладеина Гроэжеиски ТЭЦ № 1 йолча электростанце начальник хиннаь цунах. Из болх беш 30 шу гарга ма хьаьхьаеа цун къахьегам Советий Іаьдало белгалбаьй Къахьегама ЦIеча Байрахеен «Знак Почетаи» орденаица. Иштта паччахьа хьаьрнд болчоьлоцун воIо деша а дийша электромонтерхьаеа производства кулгалIо хилар Іаьдала къахьегамхошта дола деча вай Советски Союзе мара хила йиш болаеи даьл.

Дас хьийлача новкъа дIадолаеи бераш Виктория Людмаеен. 10 класс яьхьаеь бальча «Гроэжеиерго» предприяетшка балха бахар уж. Людмила Центральни ремонтно-механически заводе электрофомтицийн Виктор «Гроэжеиерго» районии управлене автоматикаи тепловой измереиеи наладка службе электролесараь - прибористаеи Іомабала.

Оьшу йолча болхлоиарга тоаьл дукхача шераша хьа а Іомаиъ квалифицировани специалистаеи

БРИГАДА ДОГ ТИЙША Я

Вай республикерча нахе дика йоаз мебельни фабрика. Цига хьаду IIаиадаш, истоплаш, ораеен кхийола продукци. Бакъда, масеанена хиш уж мишта ду. Тикашка кхачалехьа дукхха цеханка, кулгашка IIолла чакхдолаеь, ваьсала, гIаиа. Эггара ьхьала сборочни, IIаккха обойни, эггара тIеььа кхоачашъеи отделочни. Уьхаза полировка йиина гIаиа. Цийча цеха — тIеьхьара операции — упаковка е мара ца еаш.

Дукха латт уьхаза кийчаь, IIаданьа мара на дезаш IIаиадаш Отличник цех я ий.

Масеанена дикагIа лоархIаш я уьхаза IIашаева Аьхмада Зина керте латта бригада. Цу бригаде 38 сат ва. Аття аьа ха яьхха кхаьсага ший болх бе а, бригадина кулгалда: а Бакъда, ший декхарех лоархIаю Аьхмада Зина. Цхьаьттa ну совгIа я из фабрике болх беш йоаз, йоаз хуьй ю цехе мастера Баев Евгений Петровича. Ще цига болх беш йолча хана ца хьежарг дакъа лаьцад комбинаторна рационализаторашца. Цао уьх шера кийч а ий производственна юкъеьхьий 8600 сом пайда баьл 12 продукциен. Бокхха лоархIам болаш я рационализаторашца ий. Бабьча. Рыбалкина енна промежуточни транспортер оттаьра предложеиеи. Цо дикка аттаьла бакьхьаб грузчикий болх. IIаьта цул совгIа шера цо производственна 1100 сом пайда ду. Иштта бокхха мальера я ий. Хаданьна пишкашта ремонт еIа хана уж шоьлыра приспособлениеи кийчьра IIаерзаьь енна рационализаторски предложеиеи. Цо шера 600 сом пайда ду.

Комбината цехашца юкъе ширжаьа яьхь хьалхара мотти лелаеь я уж шера Овчарук Валентина Тимофеевна керте латтача бухочни цехи коллективе. Цунга я комбината кааре кара тела IIIе баьрахи. Иштта дика кхаьсагаш я Канавиди Валентина Алексеевна, Рыбалкин Федор Федорович керте латта коллективаш а.

Б. КОСТОЕВ.

«ВIалла кIаьд да ду бригадир» — оал Пашаевах новкъостаеш. Ленински Юбилейни медаль, иштта ораеен ийнна, сийлен грамоташ тийнад цунна Уьх массеэк шера хьалха заседатель хиннай на. ХIанз из я фабкома член.

20 декабре шера план хьоачашъе дой деннад Пашаева Аьхмада Зина керте латтача бригада.

Р. ЯНДИЕВА

Пятилетка хьалхара шера. Къаьстта дика хьаьлаеь СПКБ «Нефтегазпромавтоматика» опытни завода коллективо. Продукцена реализаци яра 11 бетта план 106,1 процентни товарни продукции орахецара заданеш 107,7 процентни хьоачашъеи завода болхлоца. Планад совгIа цар арахийца тайнара тайпара продукции итташ аэраш сомий маьхьа и. Белгалбаьна дика къьаьстаеи да гIата токарь Степанов Юрий, радиомаьдгаьчи Куник Василаь, радиомонтажник Саишева Елена, кхьбараш. ХIанзлелхьа тIехьхоачашъьй йар шера план. Юкъера даьрхIачу шоай смеиие нормаш 150—180 процент хьоачашъеи хIаране.

СУРТА ТIА: болх беш ва радиоиладчик В. Куник.

И. ПЛИЕВА сурт.

Шоай деша дай ба уж

Грозниски маьхь е ча комбинат-коллективе продукцена реализаци яреи товарни продукции арахецаеи цхьаьтта бетта план хьалл пхи ди дьалла хьоачашъьй. Продукцера IIабола мах лоьбелаеь комбинате болхлоца уьх шера паччахьалкхенна итт эзар согIа сом пайда баьь. Къахьегама оьсарде лаьцаеь заданеш 9 процент гаотта тIехьхоачашъьй.

Бахача наьха IIаьштаеь диззаеи хьоачашдера дукхха керда маьхьалбулочни изделеш арахецаеи завода коллективо. Уьх шера цига керда арахецаеи йоаьлаеь маьхьа кийчьаь 200 грамм хуьна расфасованни вафлеш. Из баьхьа доаьш шера комбината цуна пайда 6478 сом да. Иштта уьх шера арахецаеи болаеь цига наьха IIоагIа хоаттаеш дIаэнаеш йола «Октябренок» яха булочкаш.

Электроэнергена, бедала хьомбара а, чIоагIа хьовсаеи лоаттабу комбината болхлоца. Уьх шера хьоаеь 65 тонн хьоар, 20 эзар киловатт-сахьат электроэнергии, кхийола материалаш.

Уж хьахьегама толамаш доахаеа хьаьарг даьхьа лаьцад комбината рационализаторашца. Цао уьх шера кийч а ий производственна юкъеьхьий 8600 сом пайда баьь 12 продукциен. Бокхха лоархIам болаш я рационализаторашца ий. Бабьча. Рыбалкина енна промежуточни транспортер оттаьра предложеиеи. Цо дикка аттаьла бакьхьаб грузчикий болх. IIаьта цул совгIа шера цо производственна 1100 сом пайда ду. Иштта бокхха мальера я ий. Хаданьна пишкашта ремонт еIа хана уж шоьлыра приспособлениеи кийчьра IIаерзаьь енна рационализаторски предложеиеи. Цо шера 600 сом пайда ду.

Комбината цехашца юкъе ширжаьа яьхь хьалхара мотти лелаеь я уж шера Овчарук Валентина Тимофеевна керте латтача бухочни цехи коллективе. Цунга я комбината кааре кара тела IIIе баьрахи. Иштта дика кхаьсагаш я Канавиди Валентина Алексеевна, Рыбалкин Федор Федорович керте латта коллективаш а.

Б. КОСТОЕВ.

«СЕРДАЛО»

3-гIа оагIув. 9 декабрь 1971 шу.

БЕРИЙ ОБЩЕСТВЕННИ ХЬИНАР ЛАКХДАРА

Вай хаца дерриг Іилмаш дегІадахкаро лаккбу дуккхача педагогически проблемай лоарХІам. Церан цаІ я дешархой общественни хьинар. Ит дуладенна да цар инициативаца, творчестваца, шоай кхетамца хІама дарца. Цунна хьоастеан я сага баЛХа характер, хьинна хоношдарехь лаьнкеан боала пайда.

Кхунщбоагіарий общественни хьинар айдара педагогически воздействи — е еза. Иш массеран керттерча факторех: классни кулгалочоан пионерехь вожаттеи общественни хьинарах, дешарой хьинар лакхдарца бо, рамах, общественни пайдаеччиа балхаца пионерий специфически безам дика бовзаш хилларг.

Пайдане ГІулакхаш дара дакъе дешарой сингатаца боарам цхьатарра бен. Из дизза хьаЛу общественни хьинара боарамах. Тха опытно - экспериментальнаи практика хьалькъа махиллара, общественни хьинар лакхдарца боарамах хьалькъбара 5—8 классашца дешашбарий йиъ группа я.

Хьалхарарш белгалйоаш классе инициативца йоацаш карчаьхь дешарой хилар. Из группе — цунна ГІулакхаш дара цхьаьнна хІинаре хІама дан. Е ГІулакхца дакъа ца долхаш, е хІама деш барашта новкъарло ший хуьл уж. Иштта дара берийн воспитателий хаддаза теркам ТІаБолаш хила деза.

Общественни хьинара шоллаГІа группа белгалйоаш инициативца кІезнера хиларца. ШортТигеи халеи л а к х л у н из. Цунна хаддаза бІаргІаьрца беза хьехархошца а вожаттеца а. Из шортТигеи лаьхлуьу ялара бахьан да цу мугІарех дола дош берашш воашта из хІама дуьлургхилараш башхо ца решаьта, біу ца боллиеІ. ХІаьта, хоношдарехь, ваьнна, хьоастеан я, цунна цар бесам воспитателица еча вІинера хьехьа цара хьалда дуьл болча заданеГа, из «хоачашъяра» хьалькъхоачаш наькъара хьежжа хуьрГба.

Общественни хьинара хьоалаГІа боарам юкъкъера бар ба. Цар тайпара долча бесий боккха бесам хуьл общественни пайдаеччиа балхаца, хІаьта беш болла болх хоачашбера ТІаьнсе шоаш лоТ дешархошца. Бакъда , кхийнарий оагІонгара новкъостаг эш царна. Юхьера а, общественни хьинара бІьгІаьГІа бола боарам лакхдар бар ба. Общественни болх дицдеан дарцдоаца, эшаш дола хІама а хилеи ІІаотт уьхаза кхелетача бевашта. Пайдане ГІулакхаш, уж хоачашцара средствашца шоаш лоТ дешархошца.

Классни кулгалхочунгахара эша новкъостаг геттара кІезнглу. Общественни хьинар хьаьуда эгтара керттечачерех цаІ да общественни пайдане бола болх, цунга ГІоолла доаца йиш я бер, цунга ГІоолла тохк кхелетача берашца шоай ина, хьагучайола цар гоздаьлаш.

Общественни пайдане болх рационально вІаШТІехьбаккхар лоарХІамах да бевий специфически лостамашн хьаштаьш нер хаьнга а дегІадахарга а хьежжа довзар.

Говда Грозне школашка 5—8 классашкара 232 дешарох. Чунга дацъ хаттаро гучаьнькъар ши гемденна. Цкъа-дале, лаьхлуьу доІа кхеле берашш шефски болча тІаьхчаш да. Шозлагіа-дале, хьанашка хьежжа деньа а ду берашш. ЗІамарІаьвашш доккхагІолчуьнг бе-рашкалларна шефски новкъостаг дезаш хуьл. Хьаьта доккхагІаьраш — болхлой коллективашкара.

Пионерски ГІулакхца тайп-тайнаьча моттигашка: главноте, почтови отделенешка, бевий беш, районни библиотеке, октябрьташца болх беш дола берашш деша дагІа массеех классе техкар оаха. ХІара дешарехь ше хержаьр шийна оза задаш. Задани дика кхоачашъярш белгалйоахар.

ПхеалагІча класса дерриг нефски беш вІаШТІехьбаькъхабар дуьхьала цхьаьн кІирагІа йолча хаьна бергбоаш. Пионерица болх бора «къонча воспитателе кІираз», «почтовни библиотечни болх-лочун кІира» яьнна символични ціІа я тилла, Шерр ширш ший кІирга чаьхдаьккхар. Хьинар тІехолча пионерица чоаьхлаьнгІа доІа ГІулакхаш кхоачандора, хІаьта ледара барамна — аттагІдараш, тІа , тІа халагІа дарана а деш. Баь болх хІара деина хьоькъаний доска тІе діозьйора бригада, баь болх бувцаш бюллетеньш эредоаьхар. Кхаьметаеи кІирдш чи-кхаьаьнгчуьн тІеьхьагІа обраш йир, рапорташ а телаш, учреждений кулгалхоша хьамаьлаш а деш.

6—7-чеи классашка шоллагІча а кхоьхьагІа а шерашка баьгІа а яштта бар болх. Хьалхарча шера баьчунга хьежжа вІаШТІехьбаькъар тІехьа тІаІоаГІана шерашка баь болх а. Баьгда, лоарХІамах хуьцаьмаш-м дора, ахлаьГІча классе месячник дора, ворХІаьгІча классе пионерашца бІаргчаьча дешарга шера бора бора болх. Цхьа тІаьна болх ворх тайнарчуьнца хуьнда кІезнга найслора. ХІара деанарох пионерски ГІулакхца цхьаьн хадданна беш балхаца вуьзаьнна вар. Дешарехочо лаьхьа лоарар ун-рожденей производственни совещанента юкъе, пенгазеташ арадоахар, объекташка беча, балха этогаш йора, цхьаьа классни кулгалхо а воашаш берашца шоаш, къаьстта воахІагІча классе.

Опытни болх беча хаьна зем баккхара, классни кулгалхочо дневника тІа діаьнзьлачу, дешархошца оттаьнна характеристикаш, берийн производственни хІинна общественни пайдане ГІулакхаш кхоачашдара, къамаьлаш деш хаттара, сочиненеш яьзьйтара, диксташ оттадайтара, интервьюш ора наькъаьца гучедолкар бе-рий общественни хьинар лакхдаьлара боарамаш.

Дешархошка къаьст-къаьста хьожаш тхона гучаьлар массеех тенденци:

Общественни хьинар тІеьздола берашш сага новкъостаг лоацаш шоаш, кхетамца, шоаш дечох бІуьнна общественни чоаьнна болча балха тІаккъушш хуьл. ХІаьта общественни хьинар-кІезнга дола, дешара ледара дола берашш хаддаза воспитатель хьажа всаьнш, бІаргг лакха бесаш хуьл. Заданеш берашка шоашка юнийтаро, заданеш кхоачашъяра наькъаьш царна шоашка лакхйтаро хІама де пог ураоттаду кхелетача берий.

Пассивни дешархой общественни пайдаеччиа балха безам ТІаБотІийт царех хІаранна къаьстта кхаьгелий хьежам а деш, задане чуьлошам а из кхоачашъра нИкъ а пудга діа а бовзийташ.

Цу тайпара, кхелетача берий хьинар лакхду дуккхача оагІонгахьара ГІулакхаш деш: общественни балха хьинара а дешара боарам лакхбара, общественни балха гоаьалн наькъаьш хьаьнлийтара, цар ханий психологически физиологически башхалонаш дахІарца. Цунца дувзаденна бе беза берашца классе доаьлача хоза беш бола хІаранеерна къаьст - къаьста болх, къаьстта общественни пайдане бар.

А. ЛОМОВ.

Іохч - ГІалгІай паччахьалхен педагогически институтан педагогикан психологен кафедра воккхачІоьла преподаватель, педагогическийн Іилмай кандидат.

КЕРДА КНИЖКА

Іохч - ГІалгІай книжкин издательствас хьукха Іа йоІ ший кепа а теха «ресий» меттала арадаьлла А. Чинчинна яьлла «Доахана йоІе моана конвейер» яха бІоршоьна. Біарчаьча шера хьайбашта, къаьстта воахана, моша доаьхьа чилийтаре тІехь Іилма тохкамаш деш, цу тІехь Іохч-ГІалгІай ворТоолчамна опытни статистическийн , Польша хьалье, ПОРТІ-а машар бесаш йоІа политика лерраГІа чекхъяьлла лаьрІІа хьукхаш. Кхы тІера ергІашлонна ешначаьнна наькъа тІа ньіца хьалхьа Польша діахо дегІайоалаьра тІаьрзаьнь хьаьла предложеньш тоІ кхамаьлаш дераша.

Президиума деш волчо кІамаьл де дуьл ду КПСС Центральнийн Комитета Генеральн секретара новкъостаГІа Л. И. Брежненна, Делегаташца а хьаьшшта а, ТІера а гІайтта, чІоаьгІа, діаьхьдаь тІоаьраш а детташ тІаьзц КПСС делегаценна керте латтар.

Новкъостаг Л. И. Брежнева шиъ-та а ніаьшта меа книгаьгІана чІоаьгІа детташ тІоаьраш а долаш президиумгА діаІу Польски вІашагІкхийттаьча болхлой парта VI съездаьга КПСС Центральнийн Комитето дайта моаршаш. Юха а чІоаьгІа тІоаьраш тох зале.

Президиумца деш волчо — ПОРП ЦК Политбюро члена, ЦК секретара Ю. Тейкмас делегацийн ціеГаІа дер ТІера дарвала оаг новкъостаГІа Л. И. Брежненна Польски вІашагІкхийттаьча болхлой партеГа, съезда дотта ГІаьла моаршаш дайтарх, Цо йоаг:

Ухаьза вІашагІа меа книйтарийн ціеГаІа, ПОРП VI съезда ціеГаІа са безам бар новкъостаг Леонид Ильич Брежневна цо вай съезде хьаьмаьл даоах, вай партеГа дег ТІера доашш, вай хьажашца кхъьеза дохарздоаьна доттагІал хьалхьоьхаш доаа деншаш алерах дег ТІера баркал ала.

Иштта безам бар са, новкъостий делегаташ, шун ціеГаІа, ернача вай партеГа ціеГаІа, польски общественностца ціеГаІа КПСС XXIV съезда хьалькъаьна оттадь декхарашш кхоачашдеча діахо, кхы а дикаГІа толамаш дахар лоаш советски коммунистаца, Советски Союзг берриГаьчаьнна къьегамхошта довца баккхаьна.

Съезда делегаташен хьашшаьнн чІоаьгІа тІаьраш тохарца хьалхойт Советски Союзг Коммунистически партеца, вожаришца долча советски дахььнца шоай солидарность хилар.

Іуйрийнарча заседане ПОРП VI съездаьга моаршаш луш кхаьмаьлаш дир иштта Вьетнамга къьхьегамхой Парте делегацена керте латтача ПТВ ЦК Политбюро члена Нгуен Зуй Чиенн Чехословакс Коммунистически парте делегацена керте латтача КПЧ ЦК Генеральн секретара Г. Гусакен, Сийлахь - воккхача яриткА оБ раз хьаьуттаьнна Некрасова.

Ший хьехархон кхетам телаш ва йоах поэта Белинскех, «Къьстта дуккхаьлесаш вар Белинский...
Саготонаш дукха лайнача Хьа Іинджаргіана сужие ваха, Хьехархоі эрзам да соиа хьаЛ ціера хьалхаьнна
МугІаьха хинна гора отта!

Хьо ва бакъахьара уйлаш е тх Іомалаьр,
Хьалх эргара хьаьхьалх дагадохийтар,
Нийсонах, вошалах, парГІатонах
Эгтара хьалха хьамаьл доладаьр.
(«Чарчий чарахьаьр» тІара).

Ший автобиографически заметкаш тІа Некрасова мукІарал дала: «Со парГІатовккхаш дар Белинскецца са хьоаьнна». Къьстта беркате бар поэтен критикен редактор вовзаш Некрасов керте латтача «Современник» яхача журнала редакце баь болх.

Некрасов — реалист ца ма варра діаоттара хьалдаьла лоарХІаме яр искусствена гарга вахар керттера хилар бакъдеш йола революционно - демократически эстетика.

«ХІара писателна бацхІоаьлаш ший я; са — реальность», — йоах поэта.

Из реальность хоаьлар цар «НаькъаьгІа» яха ГІорьвьнгна Некрасова стихотворене Белинский цешвьаьнгар. Стихотворене белгаллаьхкхар поэзена юкъе кергда ГІа бакхкар: аХархой вахар, сага кхел безам ТІабІийрда ,хьаьлаьхкхй уьхьаа. Стихотворене чулоацам лоарХІалуш дола ямщика сеса-сага истори — из гурпала багах хьадуьщийташ дола вакет да.

Цу хаца дешь Некрасова эгтара дукхагІа еза поэтическийн жанр а хинца діаотт «вакет». «НІаІалтаца эккхаде ший йоацаш ший дег чуьжжар сагтота діайларо доллаш дар поэтическийн ньаьхьаца хьаьхьоьхаш йола цу тайпара форма харжийтаЛ Некрасовга.

Некрасова поэзе тІа вайна ший-слуш мел дола ГІаьна цунна шийна біаргадайна, сагото лайна доаьлаш санна зет. Духььал из бахьан доллаш яр Некрасова, К. Чуковскеж дешашца аььча, «Из... дог тохалдолийташ йола оаз».

Ший произведенеий тематика Россе хІара деннарча вахарца хьаийЛ. Некрасова. Цун поэзе тІа кхьаьста уйла тІейоахийташ хиннай тоІабаь боаьхьачен мискачен нахагара саготонаш.

Цун стихаЛ белгалаГІа йола форма — вахара ГІулакхаш драматическен гойтар, «ДіогІа доаьГІа, ча хаьо», «Улица тІа», «Селхапара да, ялхаьгІча сахьата...», «Чуьцаьна диса кхаьо, «Мискен тоаьм болен», «Тройка», «Ораьца чархье вахар», «Юрта», «Хлоттамах» — уж да цо уьттадеча суртех цхьадараш.

Чулоацам кІоаьрген дешаш лоацен долча сурташца баьг дрАматически тІа а ньжаш. Некрасова ший эпически произведенешка, къьстта а «Хьаьна дика да эрсий мехка вахар» яхача поэма тІа социальн анализ яьЛ.

Сийлахь - воккха ГІоаьмнгаш, поэзеарга чам кІоаьрга болаш хиннаьна Некрасова ший стихаца тІа-хьийхаб шоашта гоннахьа бІаргІаьхкар, хІара деина хьалха ДуьЛ-хьаьл деш доЛа эдамашн нийсон тарца тІа даьха озара, доллачА хІамаьна хьалхара жоп даларя.

Некрасова кхайкадаьЛ хьалхагарг бален-саготон. Хьалькъарга саготонашн ГІаЙІІаьшш цун поэзе ГІулакхаш политически наькъаьца къьостадаран юкъе аЙХа бувзам хилар.

Пакистанскин Іаьдалаца лелдаьча ГІулакхашца Малхболаен Пакистане оттаьчча проблема маЙан тержал а деш зов нийсон даькъа, ца къьостадара тІаьрзаьь решеен тІаьшара новкъарле е а гІерташ, цхьайолча делегацена Кхерамзлен Совета предложеен елар доШ дувцІча сопаде г ООН Генеральн Асамблеен Пленарен заседанеГа дувцІйта из ціачулдаьла. Цу ГІулакха цар бахьанг уттабора 1950 шера 3 ноябрера решоллаш

Советски вакало Я. А. Малика ГІаьлдалцьккхар, цу тайпара ГІу даьх ягаоа ГІулакхара арГІаьнна ООН-а теркам доз ГІаттара керттера мАІана ціера ціатуьлаберг бухсоцца ятаьчаьна, дискусс ергІра оагІонгаш ГІоаьчаьнг дехаьрийг еш, Кхерамзлен Совет тІаьнца тарлуш йола решеен тІаьнца а ЗнАйташ аЛхХа рекомендаьне ГІоаьчамбара тІаьрзаьлаь хилар. ЦхьаЙтта голос дукхаГІа ГІачаьхьалхенаца йиъ (СССР, Польша, Англя, Франци) юкъера ньіна а йолаш Совето решеен тІаьнцар индийско-пакистанскин доЛзон тІаьрча хьалах дола дош, ООН Генеральн Асамблеяга дувцІйта ДІачулдаьла аьнна.

Балаково (Саратовски об. ласть). Паччахьалхен комиссе хулгаш яьлаьл Леннинан комсомола ціера ГІа йола Саратовски гидроэлектростанции промышленни эксплуатацие ДІаьмАрах йолчу объекта. ГЭС ТІА: Саратовски ГЭС машенеш зале.

Ю. Набатова сурт.

ТАСС фотохроника

Ярославски область. Карабихе ра Н. Н. Дмнина сурт.

А. Некрасова музей-усадьба. ТАСС фотохроника.

трагически дуне. Цу дупено шоаш ма ярра хьаьхьох 60—70 чен шерашкарча эрсий действительности іалламте доарХІаме цхьаЛоа оагІонг.

Цхьатара хІамаш дукха да нинна а писателна ХІаране шо-шоай кхоьлашка а психологически уйлешка а. Дворянех хьаьвашш Некрасови Достоевскийн, шоай бо-хьаонца йолча общественни положенга діаллача, чинаш бе-бе долаш динна. Литературца цар ерекеллоь хиннай, хІаца аьчча вахара кхочАм литературни къьхьогамца беш хиннаб дар шоашта.

Шиъ писателга уйлашта ший тайпара достаж бенний вахара кхоачам да хиларо, йийсо ца хиларо.

Некрасовен Достоевскен, цхьаьнне поэтическийн воккхо — романийн форме хьаьхьеьхий шоай хаьара общественни вІашцхьаьлонна, ше ма дарра белгал а даьккха хьаоттаьдд тоам болаш, сага эцца мел дола хІама хьалхадеш дола трагически дуне, жизнен метер тІа-ІаьвАь ньІрчаьвашш ньІрчаьвашхьачен сага ГІайІІа яьЙ.

Некрасовен Достоевскен творчесин тІеХьалье — общественни йийсо ца хиларан мОлодегІа формеТІа доттадеча Іаэзаан духьлара йоккха протест.

Цар творчеста пафос цаІ я — гуманность, адам дуХХалерзр, адамий саготонгІ ГІаьгІа хьаьгір.

Х. НАЛЬГИЕВА,

Іохч - ГІалгІай паччахьалхен педагогически институтан литература кафедра хьехархо, филологиеца Іилмай кандидат.

ІАЛАМ ЛОРАДЕРАШ

Укх деношка Іохч-ГІалгІай АССР Министрийн Совететра госохтотинспекце болхлой совещаний хилар. Цунна дакъа лоацаш бар госохтотинспекце республика районашкара охотоведаш, егараш, Чаралхй ГІулакхаш, оаьхарийн оалдзараша дебадара, цІекий кхийола продукции Іаллашшра, иштта хьмдола дешаш дийлар цІа.

ЙйсдаГІча пятилетка хьалхара шу толамца чахдаьккхара хьинар кхоьдан госохотинспекце дукхача болхлоца Іаламе хоьаьл ДІаьнсе, ГІа ГІаттара деранарца нахах а дувца дукха да. Урус-Мартана, Ножай - Юрта, Грозненски районашка болх дикаГІа вІашІехьбаькхха лел. Дега кхаъ хулаш да вай хьунашка оаьхарийн оалдзараша ТІаьккхийтта хилар.

З. НАУРБИЕВ,

Іохч-ГІалгІай АССР Министрий Совететра госохотинспекце воккхачІоьла инспектор.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ПОРП VI съезде

ВАРШАВА, 7 декабрь. (ТАСС спец. корреспонденташ Е. Иванов, Н. Желязнов). ПНР коммунистий, берриГаьчаьнна къьхьегамхой теркам ТІаьнца ПАБийтаьнна ціера вІашагІкхийттаьча болхлой парте VI съезда балха. Корта болаш долча хьалашка делегаташ юкъ V-чеи съездаьга моаршаш ТІаьнца чакхдаьккхаьнна ГІулакхийн хьаьхьхьара Центральнийн Комитета отчети ПОРП ЦК Хьалхарча секретаря Э Герека 6 декабре ю лаьтта ЦК Политбюро программийн доклади.

Культуран Іилман Дворече съезда Іуйрийнарча заседане тахан хьамаьлаш дир ПОРП Котовийн воеводства комитета хьалхарча секретаря З. Грудзена, демократически парте ЦК Президиума председателла З. Москвас, Лодзерчи Іилмаш ціа-фабрика болхан бойча Я. Блуша, хьалха цхьаьгІон Фронта Еррийнгольски комитета председателла Я. Гроенковскес, ВІаьнгІаьчаьча ахархой парте Керттеча комитета Президиума председателла С. Гуцкас, ПОРП Варшавски городской комитета хьалхарча секретаря Ю. Кемпас, хьанчар. Шиъ хьамаьлаш дечча хана цар хьаьхьийнадора болхлой класс, хьаьхьа ахархой, хьалха интеллигенцийн социалистически , Польша хьалье, ПОРП-а машар бесаш йола политика лерраГІа чекхъяьлла лаьрІІа хьукхаш. Кхы тІера ергІашлонна ешначаьнна наькъа тІа ньіца хьалхьа Польша діахо дегІайоалаьра тІаьрзаьнь хьаьла предложеньш тоІ кхамаьлаш дераша.

Президиума деш волчо кІамаьл де дуьл ду КПСС Центральнийн Комитета Генеральн секретара новкъостаГІа Л. И. Брежненна, Делегаташ а хьаьшшта а, ТІера а гІайтта, чІоаьгІа, діаьхьдаь тІоаьраш а детташ тІаьзц КПСС делегаценна керте латтар.

Новкъостаг Л. И. Брежнева шиъ-та а ніаьшта меа книгаьгІана чІоаьгІа детташ тІоаьраш а долаш президиумгА діаІу Польски вІашагІкхийттаьча болхлой парте VI съезда КПСС Центральнийн Комитето дайта моаршаш. Юха а чІоаьгІа тІоаьраш тох зале.

Президиумца деш волчо — ПОРП ЦК Политбюро члена, ЦК секретара Ю. Тейкмас делегацийн ціеГаІа дер ТІера дарвала оаг новкъостаГІа Л. И. Брежненна Польски вІашагІкхийттаьча болхлой партеГа, съезда дотта ГІаьла моаршаш дайтарх, Цо йоаг:

Ухаьза вІашагІа меа книйтарийн ціеГаІа, ПОРП VI съезда ціеГаІа са безам бар новкъостаг Леонид Ильич Брежненна цо вай съезде хьаьмаьл даоах, вай партеГа дег ТІера доашш, вай хьажашца кхъьеза дохарздоаьна доттагІал хьалхьоьхаш доаа деншаш алерах дег ТІера баркал ала.

Иштта безам бар са, новкъостий делегаташ, шун ціеГаІа, ернача вай партеГа ціеГаІа, польски общественностца ціеГаІа КПСС XXIV съезда хьалькъаьна оттадь декхарашш кхоачашдеча діахо, кхы а дикаГІа толамаш дахар лоаш советски коммунистаца, Советски Союзг берриГаьчаьнна къьегамхошта довца баккхаьна.

Съезда делегаташен хьашшаьнн чІоаьгІа тІаьраш тохарца хьалхойт Советски Союзг Коммунистически партеца, вожаришца долча советски дахььнца шоай солидарность хилар.

Іуйрийнарча заседане ПОРП VI съездаьга моаршаш луш кхаьмаьлаш дир иштта Вьетнамга къьхьегамхой Парте делегацена керте латтача ПТВ ЦК Политбюро члена Нгуен Зуй Чиенн Чехословакс Коммунистически парте делегацена керте латтача КПЧ ЦК Генеральн секретара Г. Гусакен, ГІулакхаш политически наькъаьца къьостадаран юкъе аЙХа бувзам хилар.

Пакистанскин Іаьдалаца лелдаьча ГІулакхашца Малхболаен Пакистане оттаьчча проблема маЙан тержал а деш зов нийсон даькъа, ца къьостадара тІаьрзаьь решеен тІаьшара новкъарле е а гІерташ, цхьайолча делегацена Кхерамзлен Совета предложеен елар доШ дувцІча сопаде г ООН Генеральн Асамблеен Пленарен заседанеГа дувцІйта из ціачулдаьла. Цу ГІулакха цар бахьанг уттабора 1950 шера 3 ноябрера решоллаш

Советски вакало Я. А. Малика ГІаьлдалцьккхар, цу тайпара ГІу даьх ягаоа ГІулакхара арГІаьнна ООН-а теркам доз ГІаттара керттера мАІана ціера ціатуьлаберг бухсоцца ятаьчаьна, дискусс ергІра оагІонгаш ГІоаьчаьнг дехаьрийг еш, Кхерамзлен Совет тІаьнца тарлуш йола